

INGER JENSINE IPSEN

Inger Jensine Ipsen blev født på Lolland d. 1. maj 1915. Datteren Merete Ipsen fortæller her om sin mor, der uddannede sig til sygeplejerske og flyttede til Bornholm, da hun traf Meretes far. Hun husker sin mor som en foretagsom og kontant dame, men også som en, der har støttet hende og har videregivet værdier om fællesskab og arbejdsomhed. Merete er selv uddannet psykolog og blev sidenhen museumsleder ved Kvindemuseet i Aarhus.

Interviewet af Lise Behrendt, Aarhus Stadsarkiv, den 10. april 2017

OPVÆKST OG DE FØRSTE ERINDRINGER

HVAD HEDDER ELLER HED DIN MOR?

Hun er desværre død for flere år. Min mor hed Inger, og hun blev født Inger Jensine Jensen, og hun giftede sig Inger Ibsen.

HVORNÅR BLEV HUN FØDT?

Hun blev født i 1915. Hendes mor var 19 år, og hun blev født 1. maj, som kvinderne fik stemmeret den 5. juni samme år.

HVORHENNE BLEV HUN FØDT?

På Lolland, et lille husmandssted, jeg vil faktisk sige et lille snedkerværksted, hvor min mormor var ældste datter af en snedkermester, som var møbelsnedker. Han havde en snedkerlærling, Ingvor, og hun var kæreste med Ingvor, og det blev så til min mor. De blev gift lidt hurtigt, men det kan jeg så også se, når jeg kigger tilbage, at også min oldemor blev gift lidt hurtigt, men det var vist meget almindeligt, at den første graviditet ikke var så lang som den næste. Min mor blev så senere storesøster til to andre søskende.

DIT NAVN ER MERETE IBSEN OG ER FØDT I 1948. DET FØRSTE DU ERINDRER FRA DIN MOR, HVAD ER DET?

Sådan rigtigt, det tror jeg er, da hun skulle føde min lillesøster, som er knapt 4 år yngre end mig. Da kan jeg huske svagt noget om, at de byggede gården om, og da kan jeg også huske noget omkring hendes foretagsomhed, og det er selvfølgelig, fordi der er 2 skelsættende begivenheder. Min lillesøsters fødsel, og at hele huset blev bygget om og min mors foretagsomhed. Det har ikke noget med mig at gøre, det der har med mig at gøre, er meget mere bundet til min søster, som er et år og tre mdr. ældre end mig, og vi var ligesom semitvillinger, så mine tidligere barndomserindringer handler meget mere om det der søsterfællesskab, end om min mor. Jeg tror, jeg er omkring 3½ år – 4 år, før jeg kan sige, at jeg har en erindring om min mor.

HVILKE BILLEDER HAR DU?

Det er noget med at være foretagsom og aktiv, gøre noget, bestille noget.

VAR DET OGSÅ PÅ LOLLAND?

Det var på Bornholm. Det er derfra, jeg har min accent, min far var ærkebornholmer, og min mor hun talte "fint", som det hedder, når man ikke er bornholmer, men vi søskende kom alle til at tale ærkebornholmsk, og jeg har lidt accent tilbage.

UDDANNELSE OG ARBEJDE

HAVDE DIN MOR UDEARBEJDE?

Hun uddannede sig som sygeplejerske, fordi det var meget vigtigt for min mormor, at hendes døtre fik uddannelse. Det var ikke min mormor, der bestemte det, men der blev givet grønt lys for uddannelse. Min mor var uddannet sygeplejerske og arbejdede i nogle år som sygeplejerske og blev så af en veninde, som havde noget bornholmsk familie og havde en fætter på Bornholm, der blev det arrangeret sådan, at de kom til at sidde ved siden af hinanden til en barnedåb på Lolland, og det blev så til, at hun tog til Bornholm, fordi hun blev glad for min far, men hun arbejdede, indtil hun var godt 30 år og viste os meget stolt eller beskæmmet, det kunne vi aldrig gennemskue, en stor peberdåse, hun fik, fordi hun nåede at blive pebermø, og det at blive pebermø, det var vist nok lidt skammeligt, men hun var også lidt stolt af det.

HVERDAGEN OG BØRNENES PLIGTER

HVAD VAR DIN ROLLE I FAMILIEN?

Jeg var den midterste af 5 søstre, og vi havde mange pligter, fordi vi boede på en gård, og der var heste, grise, køer og høns. Min søster og jeg, som var meget jævnaldrende, vi havde ude- og indepligter, således at den ene var ude i staldene om morgenen, og den anden lavede morgenmad. Vi var jo en selvforsynende husholdning, som man var dengang, og det vil jo sige, at vi havde pligter med madlavning, rengøring og i stalden, fordi der ikke var nogen brødre.

SÅ HVAD VAR EN TYPISK HVERDAG?

Jeg kan huske, jeg var meget jaloux på min søster over, at hun startede i skole et år før mig. En typisk hverdag var, at vi stod op, den ene lavede havregrød og den anden gjorde lidt rent i stuerne, så spiste vi morgenmad sammen, så kom min far ind og min mor også, og så spiste vi morgenmad sammen, og så cyklede vi i skole. Så kom vi hjem om eftermiddagen. Og i sommerhalvåret så

har der været nogen pligter med at stakke hø eller hakke roer eller hjælpe til med høsten. Om vinteren var det husholdnings- og staldpligter, og hvis der var en gris, der skulle have smågrise, så fik de også en tjans med. Når jeg tænker på mine sene skoleår, så kan jeg også se, at vi havde rigtig meget frihed, fordi når det var sommer, så cyklede vi til vandet om eftermiddagen efter veloverstået gerning, men det at vi var involveret sammen med min mor og far i daglige gøremål, det var typisk for vores hverdag, og meget forskelligt efter om det var sommer eller vinter.

MEN DU ARBEJDEDE IKKE UDEN FOR HJEMMET?

Nej.

FIK DU LØN FOR DET?

Ja, jeg fik så meget for at hakke en række roer, og så fik vi lommepenge, vi kaldte det jo ikke løn, men da vi blev større piger og skulle bruge nylonstrømper, så blev det sat op, fordi så kunne vi selv købe vores nylonstrømper og sådan noget. Jo, de var rimelig generøse. Det var et fællesskab mellem min far og min mor, ligesom det også var et fællesskab, jeg husker meget tydeligt de der første aftener først på året, hvor de sad og lavede regnskaber, det var ligesom min mor, der styrede pengene og havde overblikket over pengebeløbene og bilagene, som var stukket på en pind, og så sad de og snakkede om det og fik forberedt alle bilagene, inden revisoren kom dagen efter. Ligesom når der kom kontrolassistenter, som skulle måle fedtprocent og renlighed ude i stalden omkring køerne, så min mor var den, der stod for, at han kunne overnatte og få noget mad. Så jeg husker tilbage på et meget stort arbejdsfællesskab mellem min mor og far. Det var først, da min yngste lillesøster, som min mor fik, da hun var 42 år, var aleneboende hjemme, så genoptog hun arbejde og fik noget sygeplejerskearbejde på et plejehjem i Åkirkeby.

HVOR LÅ GÅRDEN HENNE?

Den lå i en lille landsby, som hedder Østermarie i nærheden af Gudhjem og Svaneke.

DRØMME OM FREMTIDEN

HVILKE DRØMME HAVDE DU, DA DU VAR BARN. HVAD VILLE DU VÆRE?

Jeg ville være sygeplejerske. Jeg tror mere, det handlede om, at jeg ville have en uddannelse, og det vidste jeg var en uddannelse, man kunne tage. Der var ikke ret mange uddannelser på Bornholm, det var én af de eneste uddannelser, man kunne tage derovre. Ja, man kunne blive frisør og sådan noget, men det var ikke sådan noget. Jeg troede, jeg skulle være sygeplejerske, fordi jeg skulle have en uddannelse. Men da jeg havde taget realeksamen på Bornholm, jeg overvejede overhovedet ikke at gå i gymnasiet, og det var der heller ingen opbakning til hjemmefra, for det gjorde man ikke, det var ligesom kun lægens og præstens børn, der gik i gymnasiet. Gymnasiet lå i Rønne, så det var i den anden ende af øen. Men jeg tog et år i huset, det havde mine to ældre søstre også gjort. Jeg skulle væk fra min mor og væk fra øen, jeg var 16 år, og det kunne bare ikke gå hurtigt nok. Den familie jeg kom hos, de flyttede så fra Sjælland til Jylland, og så var jeg herovre, og jeg ville stadig have en uddannelse, så fandt jeg ud af, jeg skulle have en studentereksamen og fik så på Århus Akademi og fik en studentereksamen. Tog så universitetsuddannelse som psykolog og arbejdede som forsker i et par år og tog derefter springet til Kvindemuseet.

HVAD TÆNKTE DIN MOR OM DIN UDDANNELSE?

Det var ikke hjemmefra, jeg fik opbakning. Hun stolede på, at det kunne jeg nok. Der var ingen indblanding, der var hverken en opfordring til, at nu skal du endelig huske at tage en uddannelse, der var heller ikke det modsatte, tror du nu, du skal det, sagde hun. Det var meget hendes holdning at følge det, vi gjorde uden at lave ordrer eller kontraordrer. Det lyder negativt, men hun blandede sig ikke.

MEN BAKKEDE HUN DIG OP?

Jeg var slet ikke interesseret i hende i de år, jeg var kun interesseret selv at komme frem. Jeg ved det virkelig ikke, hun kunne have det så godt, hvis bare jeg havde det godt, så hun har nok bakket mig op, men når jeg tænker på de år, så handlede det meget om at komme væk, og det var lige så meget at komme væk fra øen og komme væk fra bondemiljøet og ligesom komme ud i verden,

og det blev så for mig til Aarhus. Og her bor jeg så stadigvæk og fik mine børn og min karriere her.

FERIE OG FRITIDSMINDER

HAVDE I FERIE SOM BØRN?

Ja, da jeg var barn, havde vi som nogen af de få, der holdt ferie, og det var, fordi hun var fra Lolland. Så tog vi til Lolland til min bedstemor og bedstefar, og så var vi der. Os piger var der rigtigt længe. Mig og min nærmeste søster vi var der det meste af skolesommerferien, men vi har også været der som småbørn. Min far og mor tog fri en uge, og så havde de en husven til at komme og passe besætningen den uge, de var væk, og så husker jeg gulvet i stuen og i køkkenet fik lak. Det kan jeg huske, fra jeg var lille pige. Så fik det lak, fordi så kunne det stå og hærde en uge. Det fik fernis, som det hed, så kunne det stå og hærde i en uge, mens alle var væk, og huset var lukket, og så holdt min far og mor ferie sammen på Lolland. Det var den slags ferie, hvor de rejste hjem til min mors forældre.

Der er en krølle på min mor, nemlig at hun blev glad for min far, da hun var omkring de 30 år, og hun tog så arbejde på Bornholm, det var lige efter krigen. Og hun ville så gerne giftes med ham, og hun blev gift med ham, uden at min mormor og bedstefar nogensinde havde mødt ham. Og det er jo også en generøsitet fra deres side. Det var ikke, fordi min far og mor skulle have barn, de ventede ikke barn. Hun har jo kendt til prævention. Hun var jo sygeplejerske. Den der generøsitet over for holdninger og handlinger har hun jo så også haft med hjemmefra, fordi hendes egne forældre kunne tage imod denne der kommende svigersøn uden nogensinde at have set ham, og det var ikke bare deres kommende svigersøn, det var en svigersøn med en 7-årig datter, fordi han var enkemand, så min mor overtog en husholdning, hvor der allerede var en stor pige. Når man er 7 år, så er man en stor pige.

GIK DU TIL NOGET I FRITIDEN?

Ja masser. Vi gik til dans på Kløvers danseskole. Og det var også før jeg kom i skole, min mor syede de fineste kjoler til os. Ved du hvad, det første jeg kan

huske om min mor, fordi jeg kommer til syning, det er, at hun syede. Hun købte en glasdukke til mig og til min søster en stor en med porcelænsarme. Det er før, jeg får en lillesøster. Da har jeg været omkring tre år, og så syede hun nogle lifter til vores glasdukker, jeg synes, det var rigtig godt gjort. Tilbage til danseskolen, da syede hun kjoler til mig og min søster, for de var ens, og der var 1 år, hvor der skulle være et særligt optrin, jeg kan ikke huske, hvad det var, men jeg husker, at min mor sad og syede noget til alle børn. Det var jeg rimelig stolt over, hun var god til håndarbejde. I min fritid lærte jeg også meget hurtigt at hækle og strikke. Så gik jeg til gymnastik, det startede vi også med, før vi kom i skole. Mine forældres gård lå meget tæt på den lille by, så vi kunne cykle til alt, så der var ikke noget med at blive kørt eller transporteret. Da jeg så blev større, så gik jeg til spejder og blev spejderleder, og igen var min mor meget, man kan sige, fulgte med i, hvad vi lavede, fordi spejdertroppen havde tropslokaler i Åkirkeby, som var 12 km væk, det var jo alligevel langt for sådan nogle småpiger at cykle, vi gjorde det 1 gang om måneden, hvor vi havde tropsmøde. Min mor indrettede et spejderlokale til vores patrulje, som så var patruljen i Østermarie, det var det gamle karlekammer på gården. Nu havde vi ikke karl længere, så det var også en måde at støtte os. Så vi fik eget patruljelokale på mine forældres gård.

VAR I ALLESAMMEN SPEJDERE?

Ikke min ældste søster, hun var jo også 7 år ældre, men vi andre var det.

EN FRIGJORT OG KONTANT MODER

HVORDAN HAR DIT FORHOLD TIL DIN MOR UDVIKLET SIG?

Det svingede jo, fordi da jeg var barn, da synes jeg godt nok, at hun var lidt striks, for det er min voksenrefleksion jeg kan se, hvor meget hun har støttet os, men jeg syntes, hun var streng, hvorimod min naboveninde, hun havde en rigtig sød mor, men min mor hun var streng, det syntes jeg.

Jeg kan så huske, at da jeg var voksen og læste psykologi i de år, så kom der bøger, skrevet af Fay Weldon, og andre, som skrev om mor-relationen, og vi havde studiegrupper, hvor vi var meget optaget af køn og kvindepsykologi. Vi

havde nogen studiegrupper omkring mor-datter-forholdet, jeg kunne slet ikke genkende det, der stod i bøgerne, som jo meget var skrevet af amerikanske jøder, som havde et skyldforhold i forhold til moderrelationen og noget med, at man enten skammede sig eller burde skamme sig. Jeg har aldrig haft et skyldforhold, følt at det var synd for hende, at det ligesom var hendes martyrium. Det handlede disse bøger om, det kunne jeg ikke genkende. Men jeg husker også de gange, hvor min mor gik i byen og tog højhælede og læbestift på, jeg syntes bare, hun så så flot ud. Så jeg har jo beundret hende, samtidig med at jeg har den der barndoms- og ungdomserindring om, at hun var sur og streng.

MEN NÅR DU SER TILBAGE, VAR HUN SÅ DET?

Nej, hun har bare været kontant. Det var et arbejdsfællesskab, og hvem giver ordrer, når man hjælper på sine forældres gård. Det gør far og mor, og jeg fik bare sådan et billede af min far, han var den, der rettede på rækken af hakkede roer eller var ude, mens det var hende, der var inde. Så jeg syntes ligesom, at hun var den strenge, og han var den milde. Og sådan har det slet ikke været.

DE VÆRDIER, DIN MOR HAR GIVET DIG, HAR DE VÆRET GAVNLIGE?

Ja, det tror jeg helt bestemt, det der med at være aktiv, støtte op omkring og være aktiv, det at lære at bruge sin hænder, det at bruge fællesskabet, som det at gå til dans og gymnastik og spejder jo har været. Jeg tror, jeg har fået meget derfra og et frisind, som både min far og mor har stået for har jeg også fået med hjemmefra.

FORHOLDET TIL AARHUS OG EUROPA

NU SPRINGER JEG LIDT I DET. VI HAR JO 2017 I ÅR, HVOR MAN GENFORTÆLLER. HVORDAN VIL DU BESKRIVE DET AT VÆRE AARHUSIANER?

Jeg ved jo ikke selv, om jeg er aarhusianer eller bornholmer eller begge dele. Jeg har den der dobbelte identitet, men grunden til, at jeg føler mig godt tilpas i Aarhus, det er, at bylivet er godt. Bylivet er mangfoldigt. Der er meget at hente i bylivet. En aarhusianer er en byboer, men byen er også omkranset af skov og strand, og derfor kan sådan en øbo som mig, der er nødt til både at have vand i

nærheden og som holder af skov og holder af frisk luft, også være her. Så en aarhusianer er én, der trives med by og natur på én gang. Hvis man vil både af natur og by, så kan man falde til i Aarhus.

SÅ ER VI JO OGSÅ EN DEL AF EUROPA. FØLER DU DIG SOM EUROPÆER?

Ja, det gør jeg, og det tror jeg er, fordi jeg var meget tidligt bevidst om, at jeg var emigrant. Jeg var jo en bondepige med et helt anderledes erfaringsgrundlag, end dem jeg kom til at lære at kende her i Aarhus, som var lægedøtre, advokatsønner og ligesom var 2. og 3. generations højborgerskab, som jeg ikke kendte til på Bornholm. Så jeg var jo selv emigrant, og derfor blev jeg også meget optaget af det der med at leve på tværs af kulturer, fordi det er en meget anden kultur. Det er jo også historisk. Det er jo også en anden kultur, der er på Bornholm i dag, end der var i min barndom. Så jeg blev meget bevidst om, at kulturel baggrund var af stor betydning, og derfor syntes jeg jo også, jeg var EU-modstander – EF-modstander der i 70'erne, for jeg var jo venstreorienteret og havde taget al det frisind, jeg havde fået hjemmefra med og kunne se, at det passede godt til ungdomsbevægelsen og ungdomsoprøret, så det der med at gå ind i EU, som vist nok blev styret af nogen "grimme kaptalister", det skulle jeg jo ikke, og man risikerede jo også, at man blev lige så forstokket som Sovjetunionen, og det var vi jo imod, men efter som årene gik og jeg sammen med Museet ret tidligt kom ind i nogen EU-samarbejder og fik nogle EU-partnere, så blev jeg meget overbevist om, at den måde vi kan udvikle vores kultur og udvikle vores egenart, det er det at have et stærkt fællesskab i Europa, så jeg er meget glad for det europæiske fællesskab, og mine engelske kolleger de var allesammen imod, at de stemte sig ud af EU, men det var jo også lige godt halvdelen, der gjorde det, så der er jo knapt halvdelen, som ikke synes, så de må så få det bedste ud af det, så jeg håber på fortsat godt samarbejde med dem, ligesom mine norske kolleger de har jo fundet samarbejdsformer med EU, og det er jo virkelig godt.

SÅ DU FØLER DIG I HØJ GRAD SOM EUROPÆER?

Ja, jeg føler mig som europæer også fordi og ikke som en afgrænsning af europæer, jeg føler mig som én, der gerne vil det europæiske samarbejde. Jeg føler mig jo også i samklang med mennesker i Kina fx. Det er jo ikke kun dem i

Europa, der er gode, men jeg synes, det er vigtigt med det europæiske samarbejde.

KØREKORT SOM 50-ÅRIG

HVOR GAMMEL BLEV DIN MOR?

Hun blev 82 år. Hun var en frigjort kvinde, så hun havde røget rigtigt mange cigaretter i sine unge dage, ja, og på sine ældre dage, og det var givetvis med til afkorte nogen gode år, men til gengæld havde hun sin klare bevidsthed og sin gode hjerne og sit gode humør lige til sidst, men døde af lungekræft som 82-årig. Det er i orden at dø som 82-årig, og man har haft et godt liv.

BLEV HUN VED MED AT BO PÅ GÅRDEN? DØDE DIN FAR?

Da min far døde, afhændede hun gården efter et år. Hun var enke i fire år. Hun flyttede til et lille hus i Østermarie, som passede til en enlig kvinde, og hun blev ved med at have sit kørekort. Det var så morsomt. Vi havde heste, min far var meget glad for heste, og han fik først traktor, efter jeg var flyttet hjemmefra. Han var nok én af de sidste, der fik en traktor, så der havde ikke været motorkørertøjer i mit hjem, men omkring sin 50 års fødselsdag ville min mor gerne have et kørekort. Det var jo sent at få kørekort, og hun kørte, og hun tog jo den ene køretime efter den anden, og hun dumpede jo, og det var så synd, og så endelig fik hun sit kørekort, og så fik de bil. Min far skulle ikke have kørekort, og så kørte hun bil. Og det var så sjovt, for det var ligesom en ny frihed, de fik, de havde altid besøgt hans familie, ligesom de tog til Lolland og besøgte hendes familie, og de havde en kortklub, så de tog også rundt. Og når vi så kom hjem på ferie, jeg gjorde jo det samme, som hun gjorde, tog til Bornholm mine børn og boede på gården med mine børn i en uge, og så holdt vi ferie der. Hun kørte jo elendig. Hun lærte ALDRIG at køre, men i sine enkeår kørte hun stadig, og så fyldte hun bilen med andre enker, og så kørte de helt op til Sandvig-Allinge, som jo ligger 20 km derfra – afstandene er jo "store" på Bornholm – og så gik de til svømning, og så kørte hun tilbage igen, for hun var den eneste, der havde kørekort og bil. Det betød så, at da jeg arvede hende, så gav jeg mine 4 døtre et kørekort. Den ældste havde taget det, for hun var over 18 år, men de

andre fik så penge til et kørekort, jeg tænkte, de i hvert fald skulle have et kørekort, inden de blev 50 år, og det ville være i min mors ånd, at de fik et kørekort, for det blev hun så glad for. Det har gavnet hende rigtig meget.

DET VAR SJOVT, DIN FAR IKKE FIK KØREKORT, SKULLE MAN IKKE HAVE KØREKORT TIL AT KØRE TRAKTOR?

Nej ikke, hvis man blev på jorden. Han kørte aldrig op i byen med sin traktor. Der var ikke længere, end de kunne gå.

UDENLANDSREJSER

DE TOG IKKE PÅ UDENLANDSREJSER?

Nej.

HVORNÅR VAR DIN FØRSTE REJSE TIL UDLANDET?

Det var meget sent. Jeg ville gerne have været ude som *au pair*, men den familie jeg var hos havde fået et barn, så jeg kunne ikke nænne at rejse derfra, og så startede jeg på studenterkursus. Jeg var først ude at rejse som 24-årig. Det lå jo heller ikke til denne bondegeneration at rejse. Jeg har så haft meget internationalt museumsarbejde siden, og mine egne børn er meget internationale og har boet i andre lande, men igen vi er jo emigranter! Min mor var jo også emigrant, hun rejste jo fra Lolland til Bornholm, men min mor blev meget glad for at rejse. Hun ville gerne ud at rejse, men min far ønskede det ikke, fordi han havde en dårlig oplevelse i den forbindelse. Hans første kone døde. Det var under krigen, og hun døde på Rigshospitalet. Han skulle have kisten hjem til Bornholm, og der var tyske soldater på den båd. Det var en dårlig oplevelse. Fra Lolland tog min mor og far engang til Lübeck, og der kunne min far slet ikke være, fordi de talte tysk. Så de måtte rejse hjem igen. Så tog vi 5 søstre, vi gav min far en 80 års fødselsdagsgave til Norge, hvor vi satte os i et kørerugbrød og tog min far og min mor med til Norge og kørte rundt og havde selv husholdning og lejede en hytte, og det var i øvrigt meget sjovt at tage afsted os 5 søstre, fordi vi faldt jo ind i de roller og den magtfordeling, der er i en sådan søskendeflok, og de 2 småsøstre fik det lille værelse og mig og min tvillingeagtige søster vi fik det store værelse, og min ældste storesøster, som jo

var der, før min mor kom ind i familien, hun tilbød at sove i stuen, så havde hun jo overblik over det hele. Da min mor blev enke, tog hun på busture, som blev arrangeret. Hun tog faktisk på en bustur, fordi hun gerne ville ud at se. Hun havde også et grammofonkursus i engelsk liggende, som hun havde taget i sine unge dage. Hun har haft noget udlængsel, som jo så ikke er blevet realiseret i de mange år, hvor hun havde en stor børnflok.

TOG HUN SYDPÅ?

Hun var i Tyskland og England, og den sidste rejse, da var hun faktisk ikke helt rask. Hun nåede at komme til Finland den sidste sommer, hun levede, og da var hun faktisk begyndt at hoste, men vidste ikke, hvad det var.

FAMILIEUDFORDRINGER OG UOPFYLDTE DRØMME

TROR DU, HUN HAVDE NOGLE DRØMME, SOM HUN IKKE FIK OPFYLDT.

Ja hun ville gerne have været meget mere ud. Jeg er overbevist om, at hun i en del år har følt sig fanget som bondekone på landet, men eftersom jeg kan se, når jeg kigger bagud, at min mor og far havde et godt forhold til hinanden og havde en form for jævnbyrdighed. Hun har haft et godt liv, og det var også det, hun gav udtryk for på sine ældre dage. Hun har haft nogen udfordringer, dels ved at hun skulle overtage, ja nu siger jeg overtage, for det ser jeg det som, en stor pige på 7 år. En af mine børnebekymringer de handlede om, hvad min far ville gøre, når han engang døde. Ville han gå hen til sin første kone Betty, eller ville han gå hen til min mor Inger. Hvad ville han gøre? Og vi var oppe i min barndom på kirkegården og passede Betty, altså min fars første kones grav, og det syntes jeg også, måtte være mærkeligt for min mor, men det har jo ligesom hørt med. Det har hørt med til pligterne. Jeg tror heller ikke, man har været så dødsforskrækket i deres generation, som vi er blevet det. Og på den måde har jeg ligesom levet med, at min mor gjorde noget for sin forgænger, som jo i mine tidlige barndomsår har været en naturlig ting, og som i mine ældre barndomsår, hvor man begynder at spekulere over, er det nu en god familie, jeg er en del af og sådan noget. Da havde jeg lidt ondt af hende, at hun skulle passe

Bettys grav. Jeg synes, de var meget åbne omkring det her, så de kom stadig sammen med den familie, som havde været der før.

Den udfordring min mor havde, det var, at der var nogle fastre, og jeg fornemmede, at fastrene som nogle rigtige hejrer, og som var lidt fine på den, de ville gerne have sølvtøj, det var jo fint på landet at have sølvtøj, 12 af hver, "fint skulle det være", og min mor havde jo ikke været i storkøkken, hun havde ikke lært en masse husholdning. Hun havde været på husholdningskole, for det havde min mormor jo bakket op, men hun havde ikke ligesom lært finere husholdning. Jeg fornemmede, at de ligesom hånede hende lidt over, at hun ikke var så god til husholdning, som de var. Hun blev heller ikke accepteret på Bornholm. Min mor og fars sølvbryllup holdt de uden for Bornholm. Min fornemmelse er, og sådan er det jo at være øbo og tilflytter, det handlede ikke om min mor, det handlede om den kultur, hvor man ikke accepterede ikke-bornholmere på det tidspunkt, før der var gået mange, mange år. I de sidste år hvor hun kørte rundt i sin bil med alle de der bornholmerdamer, da var hun jo fuldt accepteret, men det tog mere end 25 år. Så det er jo nogen udfordringer, hun også har haft, og dem kunne jeg godt se også som stor pige, og jeg kunne se dem endnu mere, da jeg flyttede hjemmefra. Og det jeg fortalte tidligere om,, at jeg skulle læse lidt af den litteratur om min mor og mig selv, så var det meget mere det, jeg så hos mor, at hun havde ligesom haft en udsat position ved at komme ind i en familie, hvor søstrene, ikke brødrene, havde nogle andre idealer.

SÅ HUN HAR HAFT SINE UDFORDRINGER?

Ja hun har haft sine udfordringer, men mon ikke alle mødre har haft det. Jeg kan se det der, at skulle passe grav og skulle leve op til nogle svigerinder.

MEN DET DER MED AT PASSE GRAVEN, DA BLIVER DET JO SYNLIGT.

Det bliver meget synligt, at man er den anden kone, og så har pigerne jo gået og spekuleret over: "Nå hvad så?"

GJORDE DET NOGEN FORSKEL, AT HUN TOG DIN STORESØSTER TIL SIG?

Ja, det gjorde hun, men jeg så det også som en historie om en stedmor, fordi min storesøster havde også travlt med at komme hjemmefra, og havde også et

oprør mod min mor, og det så jeg som et oprør mod en stedmor. Når jeg hørte, at de havde diskussioner, så hørte jeg det som diskussioner mellem en steddatter og en stedmor, og hvor meget det var perception, eller hvor meget det var virkelighed. Jeg havde jo også travlt med at komme væk fra min mor, fordi væk skulle man jo. Min ældste storesøster og jeg blev ret tætte i vores voksenalder. Vi har haft et godt fællesskab siden.

UDLÆNGSEL

ER DE ALLE FLYTTET FRA ØEN?

Nej, vi er fire, der er flyttet fra, der var en søster, som blev derovre, og en søster som flyttede tilbage igen.

Det var sjovt, du spurgte til min første erindring, og det er først et stykke hen i samtalen, at jeg husker det der med, at hun syede til os, og jeg var virkelig dybt taknemmelig, og en anden ting jeg også husker nu det var, at hun lavede pakkejulekalendere til os, som hun hængte op til os. Det var mig og min tvillingesøster, som hun hængte op på hver sin side af døren, så vi kunne se fra 1 til 24. Det tror jeg også, har været ret progressivt på det tidspunkt. For det var før, det var almindeligt med pakkejulekalendere. I pakkerne var der glansbilleder, påklædningsdukker, som hun havde klippet ud af ark. Det sådan nogle småting.

HVORFOR TROR DU, DU BLEV GAL PÅ HENDE? ER DET IKKE BARE ALMINDELIGT?

Jo, men hun var jo rimelig kontant og ikke så sød. Måske en blanding af udlængsel. Der var aldrig tale om, at jeg skulle blive hjemme. Der var ingen modstand, da jeg rejste.

NÅR MAN ER ØBO, ER DER SÅ EN SÆRLIG UDLÆNGSEL?

Det tror jeg ikke. Det der ønske om at realisere noget har jo over generationer udviklet sig; for fra min oldemor, til min mormor, til min mor, til min generation og til mine døtres generation, kan jeg jo se den der progression, at vi har fået større og større mulighed og større og større frirum. Og i det vil man jo gerne

ud til noget, der er lidt større, end det man kommer fra Jeg skulle bare ikke
være bondekone på landet!

Transskriberet af: Lene Kjær Clausen